

ANDERS OCH DAFNE

GÖRAN
HÄGG

A man's profile is shown in a dark, moody lighting, looking towards the right. The background is a complex, glowing circuit board pattern in shades of blue, green, and purple. The title 'ANDERS OCH DAFNE' is overlaid on the top half of the image in a large, stylized font with a digital, pixelated texture.

ANDERS OCH DAFNE

GÖRAN HÄGG

 SAGA
EGMONT

Göran Hägg

Anders och Dafne

Saga

Anders och Dafne

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1987, 2018 Göran Hägg och SAGA Egmont, an imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788711920275

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

1.1. Si människan!

Som vanligt ägnade de sittande sin energi åt att försöka undvika att se på varandra medan tunnelbanetåget tjöt och slamrade fram genom berggrottorna. Man kunde föreställa sig blickarna som ett nät av strålar genom luften, strålar som hela tiden måste undgå att träffa varandra på sin väg mot vagnens fönsterrutor och som dessutom måste se till att de träffade glaset i sådan vinkel att de inte återkastades på kollisionskurs med någon annan blickstråle. För naturligtvis var det alldeles kolsvart utanför, och fönstren fungerade bara som speglar som fördubblade och mångdubblade ögonstrålarnas irrfärd i oändligheters oändlighet. Tricket om man råkade titta upp eller precis hade läst ut vad man höll på med och inte ville börja på nytt kapitel 25 sekunder före målet var, som alla infödda resenärer visste, att energiskt betrakta sin egen spegelbild i det svarta fönsterglasets, då och då upplyst och blekt av förbiilande ljuspunkter ute i tunnelmörkret.

Ansiktet som glodde emot Anders ur den mörka glasrutan var magert. Kinderna verkade insjunkna och ihåliga i och med att ljuset i vagnen föll uppifrån och bakifrån. Hyn var blek i lysrörsskenet. Näsan var rak och smal, och blicken som stirrade ut ur glasmörkret var blåvattnig, och ögonens sjöar omgavs av mörka kratrar. Ändå var det en ung människas ansikte, och det fanns något nästan barnsligt i den utmärglade uppsynen. Håret var fortfarande tjockt och mycket ljust, nästan kritvitt. Det var kortklippt som modet nu åter föreskrev, och kinder och haka var slätrakade. Kunde man säga att det fanns något

hungrigt i den våta blicken och blåaktiga blekheten? Eller bara något lätt frånvarande, tankspritt? I varje fall var klädseln slarvig, eller verkade vara det. Det finns människor som hur de än klär sig och vilken tid det än råkar vara på dagen ser ut som om de råkat vakna lite för sent, människor som varken kan vara chict eleganta eller charmigt bohemiska – utan bara felklädda, oavsett klädsel. Den vita sportjackan av ett förhållandevis dyrt märke satt illa och saknade alldeles den nonchalanta elegans som den sortens plagg brukade ha på reklamaffischerna. Den trådiga hankväskan med joggingskoreklam och de svarta handskarna passade definitivt inte ihop. Till intrycket av frusenhet bidrog en alldeles för tjock, omodern skotskrutig halsduk, som var virad flera varv runt halsen.

Han stoppade ned sin hopslagna bok i hankväskan, fick upp en näsduk och snöt sig. Blekt dagsljus silade äntligen fram bortifrån färdriktningen, utplånade ansiktet i rutan, färgade först tunnelväggarna gråbleka och utplånade dem sedan för att måla upp ett solbelyst landskap med blekblå, klart gnistrande eftermiddagshimmel, mörkgrönt gräs, gulnande trädkronor, svartgrå, eftermiddagsöde trafikleder och vita och gulbruna huslängor som rusade närmare – först hastigt, så långsammare, innan vagnen lät landskapet stanna, gnisslande och darrande i bromsrycket.

1.02. Den siste athenaren

Boken som Anders stoppat ner i väskan hette *Den siste athenaren* och var skriven av en på sin tid ganska berömd men vid det här laget totalt bortglömd svensk författare som hette Viktor Rydberg. Det var en roman från förra århundradet som från början skrivits som tidnings följetong och som i sin tur var en efterrapning av en annan bok som Anders tyckte om och som hette *Pompejis sista dagar* av en engelsk författare. Det lustiga var att efterrapningen var bättre än originalet. Mycket bättre, både i intrig och idéer. Det var vid det här laget omkring tjugo år sen han hade läst boken för första gången, men då hade han givetvis inte brytt sig mycket om idéerna, inte medvetet iallafall.

Pompejis sista dagar hade han läst lite senare. Hur han fått tag på *Den siste athenaren* den gången mindes Anders inte riktigt. Men han hade gillat såna böcker – en del hade funnits i trasiga exemplar hemma, en del hade varit hans brors, och en del hade han lånat på bibliotek, där skolbibliotekarien försökt avråda honom. Den första bok han hade läst själv hade däremot varit *Pelle Svanslös på nya äventyr*. Precis som de andra Pelle Svanslös-böckerna var den boken helt säkert ett arvegods från brodern. Det hade ändå inte gått så lång tid mellan Pelle Svanslös och Athenaren. Den senare var lite krångligare skriven och hade en del rätt tråkiga partier, hade han tyckt då, men dessemellan var den väldigt spännande med rejält läskiga bovar, mycket blod och problem som i grunden inte skilde sig så mycket från problemen i Pelle Svanslös. Det var inte svårt att känna igen den elaka katten Måns i den läskige

biskopen eller Bill och Bull i den atenska pöbeln. Från äldre generationer i familjen kom säkert några av de trasiga äventyrsböcker som brodern haft och som Anders i sin tur övertagit efter honom: *Dackefejden* av Cederborg, *Fältskärens berättelser*, *Baskervilles hund*, *Skattkamarön*, *Kung Salomos skatt*, *I strid med zulukaffrer*, *Hjortdödaren*, *Djungelboken*, *Nils Holgersson*, *De tre musketörerna*, *Skriet från vildmarken* och H C Andersens sagor. Direkt till brodern var däremot säkert böckerna av Gösta Knutsson, Enid Blyton och Astrid Lindgren anskaffade. De kompletta årgångarna av *Fantomen* var samlade nummer för nummer av brodern själv. Anders' bror var sju år äldre, och så värst mycket nytt av någonting hade väl aldrig inköpts till Anders, men å andra sidan hade situationen sina fördelar. Avståndet hade varit så stort att någon verklig syskonrivalitet aldrig kunnat uppstå. Tvärtom. Långt innan Anders själv kunde läsa hade brodern läst *Mio, min Mio*, *Fantomen* och *I strid med zulukaffrer* för honom och fortsatt med det långt efter det att Anders lärt sig läsa på egen hand. Och då brodern hade flyttat hemifrån, då Anders varit i elvaårsåldern, hade han lämnat familjebiblioteket, inklusive *Fantomen*, åt lillebror. *Den siste athenaren* tillhörde emellertid de böcker som det var svårt att säga varifrån den kommit och vart den tagit vägen. Det här exemplaret tillhörde de böcker som Anders hade återanskaffat senare i livet tillsammans med böcker av helt annan karaktär, innan andra omständigheter satte stopp för alltför omfattande bokanskaffning.

I småskolan hade Anders naturligtvis allra först haft en viss glädje av att redan sen ett par år kunna läsa. Det var brodern som hade lärt honom, med någon hjälp av *Fantomen*. Sedan hade han haft utesägligt tråkigt. Ändå hade han redan då insett att han var lyckligt lottad i jämförelse med dem som inte alls lärde sig läsa under

första skolarbetet med hjälp av den metod som då var under utprovande i den söderförort där han på den tiden bodde. De var föralldel också de ganska få, men läraren hade under de följande årskurserna betydligt svårare att hitta på någon sysselsättning åt dem. I tredje klass, när det hade observerats att han satt i sitt hörn och läste vad som fanns till hands eller hade läst "stimulanstexten" långt före de andra och övergått till att rita på bänken, hade läraren i desperation givit honom tillåtelse att uppsöka det med skolhusen sammanbyggda folk- och skolbiblioteket. Delvis hade det varit en förvånande upplevelse. På något sätt hade han förlorat sin oskuld här. Han hade aldrig sett på böcker på det sätt bibliotekspersonalen gjorde. Han hade närmast sig disken med en trave på nio Bigglesböcker. Biggles var lite mattare än Fantomen eller *Kung Salomos skatt*, men klart läsbar. Bibliotekarien hade emellertid uppmanat honom att förutom eller helst istället för Biggles ta något som var "litteratur". Kanske var det en efterkonstruktion, men Anders var ändå övertygad om att det varit första gången han hört ordet "litteratur", och det hade trots alla senare insikter ändå alltid behållit något av den tonen. Men när han på uppmaning av sin bror något senare på samma ställe försett sig med tre volymer *Krig och fred* av en författare med det komiska namnet Tolstoj, hade samma bibliotekarie eller en annan med likartat utseende förklarat för honom att *Krig och fred* kunde man inte läsa i hans ålder och mycket motvilligt låtit honom ta med sig böckerna. Självt hade han aldrig sett på böcker på det viset, och hans bror hade aldrig antytt för honom att andra gjorde det. Böcker, hade Anders tro, var antingen "bra" eller "dåliga", det vill säga antingen intressanta eller ointressanta, spännande eller tråkiga, roliga eller poänglösa. En del var lite omständligt skrivna, som *Fältskärens berättelser*, men var bara innehållet tillräckligt

medryckande spelade det ingen roll. Medan en del böcker, som Biggles eller *Kaparkaptenen*, började med raffel på första sidan, tog en del andra, som *Skriet från vildmarken*, *Mio, min Mio* eller *Krig och fred*, ofta rätt många sidor på sig innan det började hända saker. Så var det, och det upptäckte man rätt snart själv, även om det förstås var bra att ha en äldre bror som kunde tipsa en om vilka titlar det var lönt att ge sig på. Att bibliotekarien i just de här fallen var felinformerad fick honom snarare att fundera över hennes yrkesinsikter än över hennes egendomliga sätt att se på böcker. Men sedan insåg han att sånt också kunde bero på vilken bok av en författare man fick tag på först. Fastän *Krig och fred* varit så bra, blev han redan några veckor senare grundligt besviken på samme författare i *Anna Karenina*.

1.03. Petitmal

Så var det, saker var intressanta, mindre intressanta eller helt ointressanta. Möjligen kunde en sak som från början tätt sig mindre intressant med åren bli mer intressant. Som i fallet *Anna Karenina* eller de pornografiska tidskrifter och böcker som brodern också efterlämnat vid sin flyttning. Men det som från början varit alldeles ointressant, det vill säga klart fattbart men ändå utan minsta förmåga att gripa tag i en, kunde aldrig bli annat än ointressant, hur man än jobbade med det. Med viss förvåning hade Anders iakttagit omgivningens förmåga att ändå intressera sig för och brottas med just sådant. Bilder att färglägga, övningsuppgifter som besvarade sig själva, byggsatser som gav precis det resultat som ritningen visade i mer fulländad upplaga – och så vidare. Anders antog att det var hans tidiga upplevelser av tristessen inför sådant som fyllde skoldagarna som givit honom denna nästan allergiska reaktion inför det ointressanta och samtidigt fått honom att utveckla en teknik för att enbart med hjälp av sina egna tankar finna mer stimulerande sysselsättningar. Han trodde sig förstå att han därigenom skilde sig från de flesta genom att inte uthärda att göra något tråkigt, samtidigt som han aldrig egentligen behövde ha tråkigt. Det borde i så fall vara en egenhet att vara tacksam över.

Men omgivningen hade sett annorlunda på saken. Lärarna hade fäst sig vid och rapporterat om hans förmåga att tappa intresset, försjunka i sina drömmar och bli oåtkomlig för omvärlden. Det var på grundskolans högstadium, och skolkuratoren hade kopplats in på fallet. Av

beskrivningarna tolkade hon hans egenhet som "petit mal", mild epilepsi. Men skolpsykologen, som i sin tur på kuratorns uppmaning testade honom, kunde meddela att det enda verkligt ovanliga, förutom prestationerna i läs- och ordförståelsetesten, var just koncentrationsförmågan, sättet att oberörd av omgivningen kunna försjunka i och envist sysselsätta sig med en uppgift. Det vill säga i de fall där han kunde förmås att ge sig på den. Annars gick det inte alls. Som alla sådana utlåtanden innehöll psykologens utredning således inget annat än vad de som frågat vetat redan från början. Det chockerande var och förblev att han till exempel i engelskundervisningen trots generöst tilltagen tid och massor av självinstruerande instuderingsfrågor ibland inte kunde arbeta sig igenom den allra enklaste "upplevelsetext", medan han strax efteråt på samhällsorienteringens arbetspass kring "medvetandetemat imperialism och frigörelsekamp" korrigerat och generat läraren genom att citera Abraham Lincolns tal vid Gettysburg på originalspråket.

I sin gymnasieklass på humanistlinjen hade Anders varit den enda av mankön som läst latin. På inrådan av brodern, som vid det laget kommit så långt i sin karriär att han borde känna till såna saker, hade föräldrarna bestämt sig för att i denna andra omgång redan från början satsa rejält åt det håll där broderns exempel tycktes visa att familjens begåvning låg. Inte för att Anders haft något emot det. Hans läsning av *Den siste athenaren* och *Pompejis sista dagar* och annat i den vägen hade naturligtvis också sin betydelse för valet. Men till skillnad från sin bror hade Anders i skolan inte bara haft bra resultat i språkämnen utan också klarat sig hyggligt i matematik, där det fanns gott om extrauppgifter för den som ville. Ja, de lärare som träffat båda bröderna brukade säga att den yngre nog ändå var den intelligentare av de två. Men samtidigt – Anders

hade själv sett det vid "samtalskvartarna" – brukade de skaka lite menande på huvudet. Det finns ett sätt att tala om "intelligens", särskilt hos lärare och annan barnavårdspersonal, som starkt påminner om det sätt man vanligen talar om njurskador och ämnesomsättningsrubbningar.

I gymnasiet hade hans prestationer förblivit ojämna och förbryllande. Men samtidigt hade större delar av hans läsning utanför det föreskrivna "passat in" och givit honom ett bra om än påfallande "taggigt" slutbetyg. Hans bror hade vid det laget börjat arbeta som grundskollärare i svenska och engelska i Bergsta-skolan i en av de nybyggda förorterna på Järva-fältet, och inget i vad brodern antydde om sina erfarenheter i arbetet tydde på att det egentligen vore värt att utveckla någon viljestyrka för att uppnå det. De talanger som brodern visat när det gällde Anders' lästräning och uppfostran tycktes han i varje fall inte få utlopp för på stället. Om det var lärarutbildningens, skolans eller broderns eget fel, kunde Anders inte bli klok på. Och fastän hans egen utbildning obönhörligt tycktes föra honom i samma riktning kände han ingen större lust att genom självsyn bilda sig en uppfattning om saken.

När Anders efter tre månaders underbefälsutbildning frikallades från värnplikten på grund av "anomiskt syndrom", var han genom sina latinstudier i stånd att tolka läkarjargongen i utlåtandet, och hans bror var genom sin erfarenhet i stånd att upplysa honom om att han med den diagnosen visserligen sluppit en massa meningslöst harvande i skogen men att han samtidigt aldrig skulle få den sorts friskintyg som krävdes för anställning inom det statliga skolväsendet. Fastän hans betyg skulle ha räckt till en lärarlinje, började Anders således istället att studera humanistiska ämnen på den då nyinrättade "kulturvetarlinjen". Eftersom brodern med tiden kommit att lämna

skolväsendet, kunde man ha trott att han skulle säga att Anders haft turen att komma rätt redan från början. Men det gjorde han aldrig. Han hade i varje fall inte sagt det så att Anders hört det.

För egen del hade Anders tyckt att det var behagligt att utan krav kunna studera de ämnen som passade honom. Själv såg han sig, trots broderns senare upphöjelser, som privilegierad i förhållande till denne. Det var på brodern alla förhoppningar alltid vilat. För Anders' del hade det i lugn och ro kunnat bli litteratur, teoretisk filosofi och idéhistoria. Och så forskarutbildning. Och vid det laget hade broderns inflytande kunnat göra sig gällande. Forskarutbildningen hade faktiskt varit avlönad. Lågt avlönad, men ändå avlönad. Och det var precis vad han behövt just då. Det hade varit ett datoriserat, tvärvetenskapligt projekt i stilistik. För att göra det hela extra fördelaktigt hade det till och med givit honom möjlighet att återuppliva sina gamla matematiska-logiska intressen i form av betald kurs om 20 poäng i ADB för humanister. Återigen hade han haft en enorm tur, sa han sig, mittunder det att hans närmaste omgivning beklagade hans hopplösa val av livsväg. Han visade sig dessutom ha verklig fallenhet för programarbete.

Projektet hade brodern kommit i kontakt med via docenten Klettemark, pionjären inom datoriserad stilistik i Sverige, som han lärt känna under en kort sejour vid det nordliga universitetet i Boteå, innan han drog vidare mot nya höjder. Men just det här projektet befann sig i Stockholm, och det hade som sagt passat Anders som hand i handske. Anders var fortfarande både glad och tacksam. Men även om det hade utmynnat i avsedd examen, hade hans bror antytt att den amanuensbefattning med arkivarbetarlön på Riksarkivet som Anders numera sedan ett par månader uppehöll nog ändå knappast var vad han

hade tänkt sig skulle bli resultatet av det hela. Enligt Anders' egen uppfattning var arbetet på Riksarkivet inte alls så dumt, om man bortsåg från lönen, och dessutom brukade ju alltid något dyka upp. Men den sortens argument visste han av erfarenhet hade föga effekt på brodern. Och för en gångs skull delade Monica fullständigt sin svågers uppfattning. Tidigare hade det smärtat Anders lite att de två människor som betytt mest för honom så sällan var eniga om något. Men för ögonblicket var han nästan tacksam över att det var ett tag sen hans bror hört av sig och stämt in i de propåer som Monica mer regelbundet serverade.

1.04. Något borttappat

Under Anders' andra termin vid universitetet hade några kamrater i hans grupp förklarat att man borde ha en fest för att fira ett kursslut. De hade eftertryckligt deklarerat att alla var inbjudna och borde gå med. Det låg vid det laget redan en avsevärd lucka mellan honom och de få klasskamrater han hade brukat prata med under det sista året i gymnasiet. På snart ett år hade han egentligen inte umgåtts med någon. Det berodde, hade han sagt sig, inte på att han egentligen inte skulle tycka om umgängesliv, utan bara på att han faktiskt inte kände någon. På något vis hade det under det här året bildats ett slags svalg mellan honom och kontakter av ett mer personligt slag. Anders hade ändå ansett sig veta att han i sällskap kunde uppfattas som påfallande trevlig, eller åtminstone inte otrevlig, förutsatt att han själv fann det mödan värt. I andra fall höll han vanligen tyst. Hade man ingenting att säga, fanns det ingen anledning att säga det. Utanför seminariediskussionerna, som aldrig var särskilt livliga, hade han knappast bytt några ord med kamraterna. Ändå hade han tyckt att det var självklart att man skulle ställa upp nu när någon ordnade något.

Han väntade sig absolut ingenting särskilt.

Festen gick av stapeln i en samlingslokal i Lappkärrsbergets studentområde. Som om det inte varit tillräckligt med den blyghet han känt inför gruppkamraterna, som han ändå träffat dagligen under några månader, ansågs det tydligen självklart att världens korridorgrannar och övriga bekanta hade rätt att delta och

förhöja feststämningen. Att tala var hursomhelst svårt i musikdunket. Anders hade tyckt att det var på en gång besvärande och praktiskt. Ett onaturligt sätt att umgås som ändå passade hans känslor för ögonblicket. Hur länge behövde man

stanna för att inte de som haft besvär med att arrangera alltihop skulle uppfatta ens sorti som kritik mot arrangemangen och de vänliga avsikterna bakom det hela?

Han gjorde sig just beredd att gå, när han fick syn på en flicka som stod och grät i dörren. Först såg han henne inte så tydligt, eftersom hon stod i den ljusa öppningen ut mot korridoren med ansiktet in mot den mörkare, musikdunkande lokalen. Men det var ingen tvekan om att hon grät – stilla, svagt snyftande och ryckande. När han kom närmare – han skulle ju ändå den vägen – såg han tårarna rinna utför hennes kinder. Ljuset utifrån passagen blänkte till för ett ögonblick i tårstrimman när hon tittade upp och flyttade sig åt sidan för att släppa förbi honom. Hon var i hans egen ålder, verkade det. Huvudet kortare än han, vilket med tanke på hans egen längd ändå inte var så kort. Hon hade rakt, askblont hår med rak lugg och utan antydning till krusningar där det hängde ned på sidorna. Ett blekt ansikte utan makeup, ganska brett, med tjocka, blekt röda läppar. Efteråt var han osäker på vad han sett just då utom tårarna. Hon var egentligen inte vacker, men det fanns något desperat i blicken som direkt träffade honom – en längtan, en saknad för djup att uthärda ensam, ett förtärande behov att få dela sin sorg. Allt det såg han. Det var just det han mindes. Och att det gjorde henne vacker men ändå inte skrämmande på det sätt som vackra kvinnor oftast verkat på honom. Hon var klädd i en grå tweedkjol och en beige tröja som egentligen passade ganska illa till hennes bleka hy, vilket bara ökade intrycket av utlämnad övergivenhet. Hennes kraftigt markerade höfter och bröst

hade verkat på en gång lockande och ofarliga där hon stod insvept i sin sorg.

Vad grät hon för? hade han hört sig fråga – de första ord han yttrat under hela kvällen.

Det var en konstig fråga! hade hon svarat. Sånt frågade man inte främmande människor!

Han gjorde det tydligen, hade han sagt samtidigt som han insåg hur rätt hon egentligen hade.

Varför gjorde han det? undrade hon.

Han visste inte, förklarade han sanningsenligt. Han hade inte menat att störa. Men hon såg så förfärligt ledsen ut bara!

Hon hade tappat något, sa hon trumpet. Det kunde varit värre!

Vad hade hon tappat? undrade han.

Det var egentligen bara ett smycke, förklarade hon. En medaljong. Hon hade förlorat den på tunnelbanan. Hon gick tredje terminen på lärarhögskolan och gjorde praktiktjänstgöring ute i Hökarängen, och eftersom hon haft ett samtal med sin handledare skulle hon åka direkt till festen. Jo, hon kände en av arrangörerna genom en bekant. Och medaljongen hade hon haft på sig, fastän hennes mor alldeles nyss rått henne att inte bära den ute. Den var tillverkad av en guldmedalj som hennes morfar fått då han gått i pension, och hennes mormor hade tyckt att det inte var någon glädje med den där medaljen som bara låg där i lådan, så hon hade låtit tillverka den här medaljongen, som varit prydd med briljanter och mormoderns porträtt. Och så hade Monica, som hon själv hette, fått ärva den efter henne. Och nu måste hon ha tappat den. Den tunna guldkedjan hade antagligen brustit.

Hennes nästan barnsliga upprördhet över förlusten – det låg plötsligt rentav vrede i rösten – var ändå möjlig att

förstå, samtidigt som hennes sorg ändå inte längre var ohanterlig.

Det vore inte helt omöjligt att ringa hittegodsavdelningen imorgon, antydde han, samtidigt som han skyndade sig att tillägga att det ändå var något nästan behagligt att se någon som grät på ett sånt här ställe.

Det var bra med någon som förstod hur viktigt det var att visa sina känslor, sa hon.

Det höll han med om, och hon fortsatte att tala om sin utbildning till mellanstadielärare och hur den hade lärt henne hur viktigt det var att intressera sig för människor, och utan att han direkt kunde förklara hur det gått till hade de hamnat uppe på hennes rum i en av korridorerna ovanför och druckit ett par glas vin ur en flaska som hon enligt vad hon sa hade haft länge i skåpet. De hade kyssts och tagit på varandra, fortfarande utan att han riktigt visste hur det hade blivit så. Helst hade han velat säga något innan, visa vad han kände och att han menade det på allvar. Men det hade inte blivit så just då.

De hade bara börjat kyssas och kramas, och hon hade hyssjat åt honom då han hade velat säga något. De hade inte legat med varandra den kvällen, och inte nästa gång heller. Och när det väl hände kände han sig tvungen att erkänna att han aldrig hade gjort det förut, även om det var genant att vara oskuld vid tjugo års ålder. Men något måste man väl säga för att förklara att det var så dåligt, och så hade de druckit vin innan den här gången också, och det gjorde det ändå lättare att säga såna saker. Men hon hade hyssjat åt honom nu också och sagt att hon var alldeles nöjd som det var. Det fortsatte hon att säga, även om han, trots att han klarade saker bättre, blev alltmer medveten om att det i varje fall inte var som det brukade vara i böckerna när de gjorde det. Han hade föralldel också läst böcker där själva poängen var att just det här aldrig var

som det brukade vara i böckerna, och hon brukade smeka honom över nacken och förklara att hon var alldeles nöjd med det som det var. Och med tiden hade han sagt sig att han bara älskade henne mer allteftersom han märkte hur mycket det var som han inte förstod hos henne. De hade på något underbart sätt ändå hittat varandra, hade han sagt sig. Guldmedaljongen hade däremot aldrig kunnat återfinnas.

1.05. En närförort mot slutet av åttiotalet

Naturligtvis förblev den borta ännu nio år senare. Men det fanns mycket som hade tillkommit och som man kunde glädja sig åt, och det var vad Anders funderade över när han nu klev av vagnen och gick ut genom spärrarna. Det var fortfarande tidigt på eftermiddagen. Förhöstluften var hög och klar över förorten. Tåget fortsatte ännu en halvmil ut mot exotiska platser i sydväst, men det här var en förhållandevis gammal närförort, byggd på sextiotalet. Den hade redan varit stadgad och förhållandevis inbodd när de fått bostad här. Och den hade de fått redan innan Tobias ens varit född. Under några år just då hade bostadsbristen varit bortbyggd, även om det skett till priset av de väldiga huskolosserna i betongstäderna längre ut på den här och andra liknande tunnelbanelinjer. Det växte vid det här laget lummiga kastanjer kring den asfalterade gångbanan bort mot de närmsta husen. Monica hade fått arbete bara några stationer längre ut på samma bana, så nära att det fortfarande var bekvämt, så långt bort att hon inte behövde se skolbarnen och deras föräldrar på fritiden och, som hon uttryckte det, störa den naturliga relation de etablerat i klassrumssituationen. Och inte heller hade Tobias således behövt ha sin mor i samma byggnad då han börjat skolan. Rebeckas dagis låg däremot alldeles i närheten. Bättre kunde det, det sa även Monica, inte vara i det avseendet.

Och alla andra avseenden var ändå sådana att man kunde reda ut dem, tala om dem, hitta ett sätt att gå vidare. Det visade erfarenheten. Det var fortfarande

mycket Anders inte förstod. Snarast mer. Men han hade aldrig väntat sig att allting skulle vara lätt. Och ju svårare något var, desto större behövde kärleken vara. Och fanns där något mål för tillvaron, så var det väl just detta, att öka kärleken.

Allt det andra var trivialiteter.

Honom störde det till exempel inte att Monica tjänade mer än han. Han visste att hans arbete egentligen var kvalificerat och viktigt även om det omgivande samhället inte ville taxera det särskilt högt i kronor. Hans kvalifikationer och insikter taxerades tillräckligt högt i den värld där han rörde sig. Så det var egentligen alldeles i onödan som Monica oroade sig över hur just detta skulle kännas för honom. Men det var förstås vackert av henne att hon oroade sig för hur han kände det. Problemet var bara att detta var ännu ett av de områden där det var svårt att nå fram till henne. Hon behövde egentligen inte oroa sig för hur han kände det. Det hade han sagt till henne flera gånger.

Men det gjorde hon ändå, hade hon sagt till honom.

Ledet av fredagstidiga resenärer glesnade något allteftersom asfaltstigen avlägsnade sig från tunnelbanestationen. Det var septembervarmt, och kastanjerna hade ännu kvar sina blad, samtidigt som enstaka spikklubbeliknande frukter låg på den asfalterade gångbanan och trampades sönder så att den glänsande testikelfrukten kom fram och skimrade ett tag under kristallhimlen, innan nya steg krossade den till gulgrönt mos på den fuktiga asfalten.

1.06. Slaget vid Lützen

Den uppgående solen doldes under flera timmar av ett tjockt töcken, som om hon i det längsta tvekade att ge ljus åt den sjätte november och Lützens fält. Tidigt på morgonen red konung Gustav Adolf ut för att överse slagordningen, och hela hären uppstämde psalmen "Vår Gud är oss en väldig borg", och när dimman fortfor upptog konungen med egen röst "Gud vare oss nådig och huld" samt "Förfäras ej du lilla hop", vilken han kort förut själv hade sammanskrivit. Först klockan elva på förmiddagen skingrades dimman av en lindrig vindpust. Genast ryckte den svenska hären till anfall. På högra flygeln stod Stålhandske med Finlands, Västerbottens och Smålands ryttare, i centern de gula, gröna och svenska brigaderna, på vänstra flygeln tyskt rytteri under hertig Bernhard. I andra linjen fanns tyskt infanteri under Kniephausen, Mitzlaff och Thurn och skottar under Henderson och Bose. Vid de svenska truppernas anfall lät Wallenstein antända Lützen, och artilleriet begynte dundra.

Första framryckningen skedde utan förluster, och först vid sitt andra anlopp kom svenskarnas center och högra flygel i kontakt med det från andra sidan framryckande kejserliga kavalleriet. Till höger om bäcken Flossgraben hade Stålhandske med sina ryttare (bland vilka den unge officeren Bertila, senare adlad Bertelsköld befann sig) mött och slagit tillbaka Isolanis kroater. Genom en lyckosam salva i svår stridsposition vid övergången av Flossgraben lyckades därpå Södermanlands och Upplands kavalleri förinta Bregotts och Reways ryttartrupp, varvid

befälhavaren Holck stupade. Konung Gustav II Adolf (åtföljd av sin äventyrlige page Leubelfingen) hade försiktigtvis lämnat sitt kavalleri och istället placerat sig hos Gröna brigaden, vars oslagbara eldkraft borde göra honom oövervinnelig när flankerna skyddades av Öhms tyskar och Hendersons skottar. De grönas framstöt rev upp påveättlingen Piccolominis kavalleriregemente, men Henderson blev samtidigt tvungen att öppna eld mot Trékas böhmiska ryttare och måste retirera. I centern lyckades däremot ganska oväntat Gula brigaden (med kumpanerna överste Benrangel och kapten Lars i första ledet) understödd av Mitzlaffs sachsare tränga över vägdikena, slå ut Breuners infanteri och komma ut på det öppna fältet i riktning mot högra flygeln.

De kejserligas situation var prekär. De hade inte lyckats hejda svenskarnas framryckning på andra sidan Flossgraben, och istället för att bryta igenom över Leipziggvägen hade de tvingats tillbaka, bort från sin säkra position vid vägdikena. I det läget valde de att helt enkelt retirera över Flossgraben, undan Stålhandske. Deras tyngsta infanteri, Berthold von Wallensteins fyrkant, gick in i svår stridsposition i träsket mellan vägen och Flossgraben och band upp två svenska fyrkanter. Avsikten var plötsligt glasklar. Trots dimman! Trêka, nu lösgjord från Hendersons retirerande trupp, svängde några steg och ställde sig med ensamt dödsförakt mot den väldiga Gröna brigaden och Gustav Adolf! Jo det gick, i och med att Leutersheims kavalleri band upp övriga svenska trupper i trakten. Ändå kunde man känna tillförsikt. Gustav Adolf och Gröna brigaden representerade ett övertag i eldkraft och stridsmoral som elva mot två! Överallt utefter linjen var svenskarna överlägsna, och det skulle dröja länge innan Pappenheim anlände med de kejserligas förstärkningar.

De kejserliga öppnade eld. Berthold von Waldenstein gick ett sorgligt öde till mötes i träsket, och svenskt kavalleri intog hans plats. Leutersheim retirerade med uppriven trupp.

Men i stridens tummel framstörtade plötsligt Trêkas ryttare, vars ledare igenkände konungen och utropade: "Dig har jag länge sökt!" En blix från en ryttarpistol, och Gustav Adolf är träffad!

- Djävlar! muttrade Anders.

Lite längre österut än senast, definitivt tidigare än vanligt. Den röda tärningen visade sex glittrande prickar och hans egen blå bara tre.

- Du är bara en dålig förlorare! fnittrade Tobias.

- Vem har sagt att jag har förlorat? sa Anders. Vad jag kan se så

är du helt utplånad väster om Flossgraben, och Gula brigaden och Mitzlaff är över vägen. När Stålhandske kommer över floden sitter du i en kniptång och bara väntar på att Gröna brigaden ska göra slut på Wallenstein.

- Utan Gusten kan du inte ta bort våra "uppriven"-brickor, och sen får jag in Pappis i speltur fem. Och Walle ska du inte oroa dej för—han sätter jag på kavalleriet och drar undan han till dess!

Sonen skrattade och bollade lätt med den lilla blå Gustav II Adolf-brickan.

- Jag är inte helt säker på att man får använda befälhavarna så där för att dra loss uppbundna trupper, sa Anders. Men det gör detsamma. Då är det min tur. Sa vi att det var speltur fyra ?

- Tre! sa Tobias. Det är *länge* kvar. Och dessutom är det faktiskt *du* som har haft tur med tärningen hela tiden. Det var ren strategi av mej att lura in Gusten i ensamstrid så där. Jag blev tvungen att offra Leute och BvW!

Sonen uttalade aldrig befälhavarnas hela namn utan bara den förkortning som stod på spelbrickan. Det var själva blodsutgjutelsen som var spännande. Anders tyckte också det var spännande och gladdes med Tobias. Han hade själv varit ett lika fridsamt och föga slagsmålsbenäget barn som Tobias verkade vara och lika förtjust i krigsskildringar och kampen mellan ont och gott i fantasiform. Själv hade Anders haft fördelen att genom sin bror vara skyddad för förebråelser från de vuxna för denna fredlighet i verkliga livet och krigiskhet i fantasin. Han hade fortfarande svårt att förstå varför verkligt våld mellan barn och verkliga militära rustningar sällan väcker någon egentlig avsky hos människor som samtidigt kan bli upprörda på gränsen till ursinne över förekomsten av krig i skildringar av det förflutna eller harmlösa leksaker. Till och med Monica brukade ivrigt beklaga Tobias' "tillbakadragenhet" inför starkare kamrater för att strax efteråt ondgöra sig över lekar och läsning med aggressivt innehåll. Hon tolererade "Slaget vid Lützen", men inte mer, och man gjorde det smidigast för alla parter genom att plocka fram spelet när hon befann sig på inköpsrundor eller fackliga möten.

Anders tittade ned på spelbrädet igen. Plötsligt såg de kejserligas röda fyrkanter betydligt fler ut mot de svenskas blå än de gjort alldeles nyss. Den blå linjen såg tunn och gles ut på det grönskiftande fältet kring den smala bruna vägen och den slingrande blå Flossgraben. Egentligen grämde det Anders att det ändå grämde honom så starkt när han förlorade i det här spelet. *Borde* man egentligen bli till den grad absorberad av pappbrickors öde? Visserligen var det bra mycket bättre att vara aggressiv i lekform än i verkligheten eller i samband med U-båtsjakt på TV, och det förhöjde bara motspelarens nöje ju sämre förlorare man visade sig. Men det var ändå något infernaliskt med det här

spelet. Strategimomentet var påfallande autentiskt och skickligheten och de historiska insikterna spelade stor roll, och samtidigt avgjorde ändå turmomentet, "skotts salvorna" i form av tärningskast. Och det var vanligen så att Tobias till slut segrade, oavsett vilken sida han för tillfället anförde, genom en serie osannolika lyckträffar som inträffade vid den avgörande punkten i den nya strategi som Anders kvällen före utprovat. Han brukade pyssla med spelet på egen hand på det viset ibland. Med tillgång till en bättre dator än vad Riksarkivet bestod honom med skulle man kanske kunna göra något åt det, åstadkomma något slags tillförlitlig beräkning av riskerna och sannolikheten vid olika strategier ?

- Då var det din tur! sa Tobias belåtet. Speltur *tre*.

- Ska du inte strida mer i den här omgången? sa Anders hoppfullt. Vid vägen eller så ?

- Nej, sa Tobias. Det räcker nu, tills mina förstärkningar hinner fram.

- Jaha, sa Anders och började tveksamt föra upp infanteri i den lätta terrängen mellan kröken av Leipzig-vägen och Flossgraben. Här ska du se vad Bosse och Kniephausen ändå förmår om man utnyttjar dom rätt...

Det ringde på telefonen.

- Typiskt! sa Anders och rusade mot apparaten. Vi får se vad det är. Jag är rädd att vi kanske inte hinner mer innan Mamma kommer och du ska lägga dej. Det är en dag imorron också.

Han lyfte luren:

- Anders Elgcrantz...

1.07. Skall jag taga vara på min broder?

-Det är Mårten, sa hans bror. Hur är det?

- Bra, sa Anders.

- Vad gör du?

- Tobias och jag spelar Lützen, sa Anders.

- Stör jag, sa Mårten.

- Egentligen inte, sa Anders.

- Med andra ord, du håller på att förlora ? sa Mårten.

- Var det nåt särskilt? sa Anders för att undvika eventuella filosofiska funderingar från brodern i ämnet.

- På sätt och vis, sa Mårten. Jag tror jag har hittat ett jobb åt dej.

- Jag trivs på Riksarkivet.

- Det tror jag säkert, sa Mårten. Men jag vet att du kommer att trivas ännu bättre med det här. Jag vet egentligen inte vad det är med dej som gör att du har en sån jävla tur med att bara få sånt som andra får kämpa sej blå för.

- Jag förlorar alltid i spel, sa Anders.

- Påstå inte att du har tur i kärlek också, för då blir jag nästan sur, sa Mårten.

- Det har jag, sa Anders.

Mårten sa inget.

- Vad var det för jobb då? sa Anders.

- Som sagt, sa Mårten. Du har en nedra tur. Det är som klippt och skuret för dej. I någon mån har jag förstås kunnat klippa och skära i det själv, men det gäller bara detaljer. Dom båda andra intressenterna i projektet har

haft sina krav dom också, men även ur deras synpunkt är du faktiskt som klippt och skuren.

- Jag fattar ingenting, sa Anders.

Mårtens idéer var ofta rätt svåra att följa. Det kanske gällde Anders' egna också. Det var bara det att Mårtens idéer numera påverkade många människors liv, medan Anders' tankar inte störde någon annan än honom själv och hans närmaste omgivning.

-Du kommer att få chansen att realisera en massa av dina idéer! sa Mårten.

- Hurdå? sa Anders för att säga något.

- Du ska bli projektchef, sa Mårten. Jag har redan förankrat dej hos dom andra intressenterna. Och dom är helt för det.

- Varför just jag? sa Anders.

- "Skall jag taga vara på min broder?" sa Mårten.

- Tack, sa Anders.

- Skämt åsido, sa Mårten. Vad som behövs just nu enligt tjänstebeskrivningen, "dummin" som dom kallar det, är en forskarutbildad humanist med datakompetens. Jag behövde bara stryka "och administrativ erfarenhet", så var det tydligt att det gällde dej.

- Vad menar du att jag ska göra ? sa Anders.

- Du ska ta reda på vad du har för uppsägningstid och genast säga upp dej. Och nu på måndag ska du ta ledigt och komma upp till mej så ska jag ge dej lite detaljer innan du träffar dom andra intressenterna i konsortiet. Det är lite bråttom som alltid.

- Jag menade vad jag ska göra på det där projektet? sa Anders.

- Det gäller "Databasen För Nationalencyklopedin", sa Mårten. Förkortas DAFNE. Förkortningen är min idé. "Lager" på grekiska. I övrigt blir det vad du gör det till. Själva uppslagsboken, som du har läst om i pressen, är

bara en biprodukt. Det är det långsiktiga arbetet som du ska leda. För en så här stor grej har vi gått fram på en ny linje med ett konsortium av offentliga och privata intressenter. Det finns plötsligt pengar till sånt här. Men dom privata intressenterna vill givetvis försäkra sej om en kompetentledning.

- Och det är *jag?* sa Anders.

- Visst är det du! sa Mårten. Och du kommer att få betalt därefter. Vad tjänar du egentligen på Riksarkivet?

Anders nämnde summan.

Gränsen för vem man visar upp sin ekonomi för går i vårt samhälle på exakt samma ställe som gränsen för vem man frivilligt visar sina könsorgan: släktingar med 50% genetisk likhet och personer med vilka man står i begrepp att företa handlingar som kan alstra sådana släktingar. Likaså överensstämmer för övrigt normerna för vilka grupper som *mot* vår vilja anses ha rätt att ta våra fortplantningsorgan och vår ekonomi i beskådande: sjukvårdinstanser och polisfunktionärer.

Tänkte Anders.

Mårten skrattade.

- I så fall kan jag lova dej att både Monica och skatteverket kommer att bli mycket glada över förändringen. Jag kan inte säga exakt, men det kommer att röra sej i områden som jag själv skulle kunna reflektera över om jag vore kvar på den offentliga sidan.

Tanken svindlade.

- Jag bryr mej egentligen inte om pengar, sa Anders.

- Jag vet, sa Mårten. Men det finns andra som gör det. Och när du verkligen förstår vad det här innebär, så kommer du att bli till dej. Jag har redan sagt till dom andra att du har accepterat, så du sätter mej i en förbaskad knipa om du inte gör det. Kom vid notiden!